

Sohijokitemmi

**RAPORTTI ISOHAARAN KALATEIDEN KÄYTÖSTÄ
SEKÄ HOIDOSTA SYNTYNEISTÄ KUSTANNUKSISTA
v. 2016**

Sisällysluettelo

TAUSTAA	3
Yleiset toteutusperiaatteet	3
Kalatien hoidon toteutusperiaatteet	3
Kalatien hoito	3
Keminmaan kalateiden hoidon käytännön toteutus vuonna 2016	4
Kalatien hoito	4
Päivittäisen hoidon ja seurannan toteutusperiaatteet	4
Varallaolon toteutusperiaate	4
Yhdistykselle syntyvät kulut	4
Kalateiden toimintaan liittyvät kunnostustyöt	5
Toiminnan rahoittaminen	6
Kalateiden ns. pienet kunnostushankkeet ”vuosihuolto”	6
KALATEIDEN TOIMINTAAN VAIKUTTAVIA HANKKEITA	6
Isohaaran kalateiden toiminta nousukaudella 2016	7
Kalateiden vaikutusalueen kalastuksen valvonta	7
Kalatien tautitarkkailun hoito	8
Kalateistä saatavan informaation julkaisu	8
KALATEIDEN KÄYTTÖKUSTANNUKSET	9
Kustannusten jako	9

Liite 1. Kalateiden käytön kirjanpito

Liite 2. PALUU hankkeen raportti 2016

Taustaa

Vuonna 2013 allekirjoittivat Kemi/Ounasjokivarren kunnat Isohaaran kalateiden ylläpidosta ja käyttökustannusten jakamisesta sopimuksen.

Sopimus on luonteeltaan yhteistyösopimus, jossa määritellään aliselle Kemijoelle rakennettujen Isohaaran vanhan (Vallitunsaaren kalatie) sekä uuden kalatien (Isohaaran kalatie) käytöstä ja ylläpidosta syntyneiden kustannusten ja vastuiden jakaminen. Jatkossa on tavoitteena, että myös voimayhtiöt osallistuisivat kalateiden rakentamiseen ja ylläpitoon.

Yleiset toteutusperiaatteet

- Mikäli kalateitä käytetään toimintaan, josta kertyy tuloja kalatien sijoituskunnalle, kateetaan ko. tuotolla kalateiden ylläpidosta syntyviä kuluja.
- Kunnat ovat yhteisvastuussa Isohaaran ja Vallitunsaaren kalateiden ylläpidosta ja käytöstä syntyvistä kustannuksista/velvoitteista.

Kalateiden hoidon toteutusperiaatteet

Keminmaan kunta ja Lohijokitiimi solmivat tammikuussa 2014 kalateiden hoidosta sopimuksen, jonka mukaan yhdistys vastaa kalateiden hoidon ja kehittämisen toteutuksesta.

Kalatien hoito: Yhdistys laatii vuosittain kalatien hoidon toteutussuunnitelman, josta ilmenee.

- päivittäisen hoidon ja seurannan sekä kalateiden toimintaan liittyvien pienten vuosittaisten huoltotöiden toteutusperiaatteet
- kalateistä saatavan informaation julkaisu
- mahdollisten tutkimusten soveltaminen kalatien toimintaan
- kalateiden vaikutusalueen kalastuksen valvonta/seuranta
- kalatien ns. tautitarkkailuvelvoitteen hoito EVIRAAN ohjeiden mukaisesti sekä näytekalojen toimittaminen tutkimuslaitokselle
- kalojen ylisiirron soveltaminen kalatien toimintaan
- vuosiraportin laatiminen kalateiden hoidon toteuttamisesta sekä syntyneistä kustannuksista
- vuosittain toteutettava laskutus (Keminmaan kunnan puolesta) sopimuksen allekirjoittajakunnilta kalateiden hoidon toteuttamisesta ja käyttökustannuksista

Lohijokitiimin hallitus hyväksyy vuosittain kalateiden hoidon toteutussuunnitelman ja esittää suunnitelman hyväksymistä kuntien hallituksille. Lisäksi Lohijokitiimin hallitus hyväksyy kuluineesta nousukaudesta laaditun raportin ja kalatien ylläpidosta syntyneet kustannukset. Raportti sekä lasku syntyneistä kuluista toimitetaan viimeistään kuluvan vuoden loppuun mennessä kuntiin.

Keminmaan kalateiden hoidon käytännön toteutus vuonna 2016

Kalateiden hoidosta ja käytöstä vastasi yhdistyksen toiminnanohjaaja Jukka Viitala. Vuonna 2016 kalateiden hoito toteutettiin edellisvuosien (2014, 2015) toimintaperiaatteiden mukaisesti. Mikäli ylisiirtohankkeen toteutuksessa vuonna 2017 tapahtuu oleellisia muutoksia, muutetaan kalatien hoidon toteutussuunnitelmaa tulevaisuudessa muutosten vaikutusten mukaisesti.

Kalatien hoito

Yhdistyksen toiminnanohjaaja laatii vuosittain kalatien hoidon toteutussuunnitelman sekä raportin kalateiden käyttöön oleellisesti liittyvästä toiminnasta sekä niistä syntyvistä kustannuksista.

Päivittäisen hoidon ja seurannan toteutusperiaatteet

Päivittäinen hoito sisältää vähintään yhden käynnin kalateillä. Käynnin aikana tarkistetaan kalateiden pyyntilaitteiden sihdit sekä kalatien seurantalaitteiden (kamerat, hälyttimet) toiminta. Hoitajan tulee olla päivystysaikana puhelimitse tavoitettavissa ja tarvittaessa seurata uuden kalatien toimintaa Internetin välityksellä. Hälytyksen saatuaan hänen tulee olla puolen tunnin kuluttua hälytyksestä kalatiellä. Edellä esitetty varallaolo kattaa koko kalatien toimintakauden.

Varallaolon toteutusperiaate

Varallaolossa noudatetaan KVTES:n työehtosopimusta ja varallaoloon osallistuvat yhdistyksen toiminnanohjaaja, kalatienhoitaja sekä tarvittaessa yhdistykselle palkattu työntekijä. Kul-takin varallaolotunnilta, jolloin työntekijä on veloitettu olemaan varalla, maksetaan rahakorvauksena 20-30% korottomattomasta tuntipalkasta tai annetaan vastaavasti vapaa-aikaa. Korvausta määrättäessä otetaan huomioon varallaolon aiheuttamat rajoitukset työntekijällä kuten esim. liikkumisalueen laajuus ja työpaikalle saapumisen enimmäisaika, joka kalatien hoidossa on n. puoli tuntia.

Varallaolo alkaa keväällä touko-kesäkuun aikana riippuen kevään edistymisestä. Arkipäivinä varsinainen työaika on 08:00 – 16:00, muu aika on varallaoloa. Viikonlopun varallaoloaika on 24h /vrk. Edellä esitetystä varallaolon toteutuksessa ei katsottu tarpeelliseksi suorittaa kalateiden päivystyskäyntejä, koska ylisiirtohankkeen toteuttajat suorittavat tarvittavat kalateiden varotoimet/tarkastukset. Ko. toimet vähentävät mahdollisesti myös viikonlopun varallaoloaikaa.

Yhdistykselle syntyvät kustannukset

Arkipäivän varallaolo on n. 16 h/vrk ja viikonlopun varallaolo on 48 h/2vrk joten viikoittaisen varallaolon kokonaistuntimäärä muodostuu n. 128 viikotunniksi ja yhden kk:n varallaolo n. 512 tunniksi. Koko kesän yhteen lasketun varallaoloajan kustannukset muodostuvat suuruusluokaltaan esim. toiminnanohjaajan palkkatuloilla (sis. sivukulut) n. 18 500 euroksi, joten raportointiin, pieniin huoltotöihin sekä kalateiden hoitoon liittyvän työajan kustannuksiin jää n. 1 500 euroa. Edellisvuosina 2014, 2015, 2016 varallaolon toteutti yhdistyksen toiminnanohjaaja, eikä siitä syntyneitä kuluja laskutettu yhdistykseltä, vaan varat jäivät yhdistyksen käyttövaroiksi. Kyseiset varat käytettiin myöhemmin eri hankkeiden omarahoitusosuuksista syntyneiden kustannusten rahoitukseen.

Kalateiden hoitoon liittyvä työaika ja päivystyskäynnit sekä niistä syntyneet km-korvaukset suoritettiin työntekijöille työaikakirjanpidon sekä matkalaskujen mukaisesti.

Kalateiden toimintaan liittyvät kunnostustyöt

Vallitunsaaren kalatien sekä Isohaaran uuden kalatien kunnostustöistä pidättäydyttiin, koska kalateiden toiminnan tehostamiseen tähtäviin muutostöiden oletettiin käynnistyvän hankkeen rahoituksen varmistuttua keväällä 2016.

Ko. tavoite ei kuitenkaan toteutunut, koska voimayhtiöt (Kemijoki Oy, PVO Vesivoima Oy) mahdollisena hankkeen omarahoitusosuuden rahoittajana edellyttivät hankkeen hyväksymistä Lapin liiton hallinnoimassa vaelluskalojen palauttamissuunnitelman laadintaa koordinoivassa ohjausryhmässä. Ohjausryhmällä ei kuitenkaan kyseisenä ajankohtana ollut vielä toimintaedellytyksiä.

Lohijokitiimi ry:n hallitus on kokouksessa 2.12.2016 päättänyt käynnistää seuraavien projektien hankesuunnitelmien laadinnan.

1. Vaelluskalojen ylisiirtohanke 2017 v. (Paluu)
- 2. Keminmaan kalateiden kunnostussuunnitelmien päivittämishanke 2017-2018.**
3. Alisen Kemijoen sivujokien ennallistamistarpeen esiselvityshanke 2017-2018.
4. Karanteeni/Kenttäautomon suunnittelu- ja perustamishanke 2017-2018.
5. Vähäjoen ”Tuhti Tärppi” -kalastushanke 2017-2018.
- 6. Edellä esitettyjen hankesuunnitelmien / kustannusarvioiden suunnitteluhanke 2017-2018.**

Keminmaan kunta (kalatien omistaja) on siirtänyt kalateiden käyttöä ja hoitoa sekä kehittämistä käsittelevät asiat Lohijokitiimi ry:n vastuulle 15.1.2014 allekirjoitetulla sopimuksella.

Yhdistys on myös solminut 25.06.2015 kalateiden muutostöiden toteuttamisesta Kemijoki Oy:n sekä PVO Vesivoima Oy:n kanssa ko. aiheesta laaditun aiesopimuksen. *(Molemmat yhtiöt ovat lupautuneet rahoittamaan kalateiden kunnostamista 75 000 eurolla)*

Uuden kalatien muutoksista ei tarkkoja suunnitelmia ole vielä laadittu. Muutostarpeista on ainoastaan laadittu eri asiayhteyksissä esityksiä sekä niiden karkeita kustannusarvioita. Vanhan kalatien muutoksista on laadittu suunnitelma sekä kustannusarvio. Vuonna 2014 toteutetun vanhan kalatien muutostöiden suunnitteluhankkeen (Askel IV) omarahoitusosuudesta 17 280 € vastasi Lohijokitiimi ry.

Saadun informaation mukaan Lapin liiton yhteistyöryhmä on alustavasti budjetoitu edellä esitettyjen kalateiden kunnostuksille n. 300 000 – 400 000 euroa. Budjetoitu euromäärä ei ole riittävä, mikäli muutokset toteutetaan kokonaisuutena.

Vanhan kalatien muutostöiden kustannukset on suunnitelmissa esitetty 800 000 – 900 000 euroon ja uuden kalatien kustannukset on karkeasti arvioitu 200 000 - 400 000 euroksi.

Isohaaran vanha kalatie ei ole tällä hetkellä käyttökunnossa.

6. Suunnitteluhankkeen tavoitteena on laatia edellä esitettyihin hankkeisiin projektisuunnitelmat sekä rahoitushakemukset. Esimerkiksi Keminmaan kalateiden kunnostussuunnitelmien päivittämishankkeen suunnitelma tulee sisältämään mm. seuraavan esityksen:

Laaditaan kaikista kalateiden toimenpide-esityksistä ja suunnitelmista yksi kalateiden toiminnan kehittämissuunnitelma. Kehittämissuunnitelma laaditaan useammaksi osakokonaisuudeksi (2-3). Edellä esitettyjen suunnitelmien toteuttaminen on mahdollista toteuttaa tarvittaessa kukin omana hankkeena. Esitettyjen hankkeiden toteutuksen priorisoinnilla varmistetaan muutosten vaikutukset (kalateiden toiminta) ennen kaikkien muutosesitysten / suunnitelmien toteuttamista.

Toiminnan rahoittaminen

Tämä edellä esitetty koko Kemi/Ounasjoen vaeltavien ja osin uhanalaisten kalakantojen elvyttämisen toteutussuunnitelma (yksi osa muodostuu Keminmaan kalateiden kunnostussuunnitelmien päivittämissä hankkeista 2017-2018) esitetään Lapin liiton yhteistyöryhmän hyväksyttäväksi ja Lapin Ely-keskuksen myöntämin ns. kärkihankevaroin rahoitettavaksi.

- Toiminnan kohtien 1, 2 sekä 3 osarahoitusta esitetään myös voimayhtiöiden rahoitettavaksi.
- Kemi/Ounasjoen vaelluskalojen palauttamisen tässä vaiheessa yhdistyksemme hallitus ei katso tarpeelliseksi jäsenyhteisöidensä rahallista tukea kalateiden muutostöiden kustannuksille.

Tavoitteidensa saavuttamiseksi sekä edellä esitettyjen hankkeiden rahoittamiseksi yhdistyksemme on käynnistänyt valtakunnallisen **PALUU-KERÄYKSEN**. Keräyksellä pyrimme hankkimaan varoja hankkeistettujen vaelluskalojen palautusta tukevien projektien omarahoitusosuuksien kattamiseen. Näin toimiessamme moninkertaistamme keräyksellä kerätyt varat.

Kalateiden ns. pienet kunnostushankkeet ”vuosihuollot”

Mikäli edellä esitetyt kalateiden kunnostushankkeet eivät mm. rahoituksen osalta toteudu tavoitteiden mukaisesti joudutaan toteutettavat toimenpiteet priorisoimaan myöhemmin tarkemmin. Priorisoinnin osalta on täysin mahdollista, että vanhaa kalatietä ei varojen puutteen vuoksi voida aukaista nousukaudella 2017.

Edellä esitetystä syistä uudella kalatiellä joudutaan toteuttamaan ainoastaan pakolliset vuosihuoltoon liittyvät toimenpiteet:

- Automatiikan huolto (ostopalvelu)
- Kalatien metallirungon paikkamaalaus (yhdistyksen omatyö)
- Kalalaskurin anturin huolto (ostopalvelu)

KALATEIDEN TOIMINTAAN VAIKUTTAVIA HANKKEITA

Yhdistyksen tavoitteena on siirtää lohia ja taimenia Keminmaan kalateista sekä vanhalta voimalaitokselta nuottaamalla Kemi / Ounasjoen vapaille jokiosuuksille.

Alisella Kemijoella siirrot toteutetaan Isohaaran ja Taivalkosken patoaltaalle, Vähä- ja Louejokeen ja Ounasjoella Enontekiö – Rovaniemi väliselle jokiosuudelle. Louejoella siirrettävänä kalana käytetään taimenta. Hanke kantaa työnimeä ”**PALUU**”.

Lapin Ely-keskus on myöntänyt yhdistykselle ko. toimintaan poikkeusluvan pyytää siirrettävät kalat Keminmaan kalateiltä sekä Isohaaran voimalaitokselta kalastuslaista ja asetuksesta poiketen.

Toiminta vähentää siirrettävien kalojen osuudella kalatietä käyttävien kalojen määrää. Siirrettävien kalojen määrälle ei ole asetettu rajaa.

Isohaaran kalateiden toiminta nousukaudella 2016

- Vuoden 2016 kalojen yliiirtopyynti toteutettiin siten, että Isohaaran uusi kalatie ”valjastettiin” ko. pyyntiin. Pyyntin tuloksellisuuden varmistamiseksi sovittiin myös PVO Vesivoima Oy:n edustajien kanssa Isohaaran vanhan voimalan pyyntipaikalla aiempina vuosina toteutetun nuottauksen jatkamisesta myös vuonna 2016.
- Yliiirtopyynnin tuloksen tehostamiseksi sekä kalateiden toiminnan ja voimalaitoksen käytön yhteensovittamiseksi kirjattiin nuottasaaliit sekä voimalaitoksen käyttö ym. oleellinen kalatien toimintaa / pyynnin tulokseen vaikuttavat tekijä ylös.
- Isohaaran uusi kalatie aukaistiin 1.6. ja vanha kalatie 3.6. Vanha kalatie jouduttiin kuitenkin sulkemaan elokuun alkupuoliskolla denil-osuuden lamellien rikkoutumisesta johtuvan tulvimisvaaran vuoksi. Lamellien poisto esti myös kalojen nousun kalatiessä. Uusi kalatie oli käytössä päivittäin ja siitä suoritettiin koko kesän ajan kalojen yliiirtopyyntiä, mutta saalista saatiin ainoastaan satunnaisesti. Kalatien ”huonoon toimintaan” vaikutti luonnollisesti sen vaikutusalueella toteutettu voimakas nuotta- kalastus, jossa kello 08:00 – 10:00 välisenä aikana kalatien vaikutusalueelle nousseet kala pyydystettiin yliiirtokaloiksi.
- Uuden kalatien pyyntilaitte oli ”viritetty” siten, että alle 50 cm pituiset kalat vapautuivat pyyntilaitteesta alavirtaan ja pienemmät kalat kykenivät uimaan pyyntilaitteen sihdin läpi (silmäkoko 45 mm) Isohaaran patoaltaalle.
- Kalojen nuottaus Isohaaran vanhan voimalaitoksen lippolavalla käynnistettiin 20.6. ja lopetettiin 22.9.2016.
- Vuonna 2016 uuden kalatien pyyntilaitteesta saaliksi saatiin ainoastaan yksittäisiä lohia. Kaloista hyväksyttiin yliiirtokaloiksi yhteensä n. 40 lohta. Kalatien toiminnan seuranta vaikeutti kalojen laskurin anturin rikkoutuminen, minkä seurauksena kalatieseuranta oli osin puutteellista nousukauden alkupuoliskolla. Kalatien toimintaa seurattiin toimintakauden loppupuoliskolla silmämääräisesti kokemalla kalatien pyyntilaitte päivittäin ja kirjaamalla saatu saalis ylös.
- Vuonna 2016 ensimmäiset ns. tautitarkkailukat toimitettiin Eviraan 21.6. ja ensimmäiset yliiirtokatat siirrettiin 23.6. Tervolan patoaltaaseen veden lämpötilan ollessa n. 15 °C. Ensimmäiset yliiirrot Ounasjoelle Lohinivan istutuspaikalle toteutettiin 28.6. ja Kittilän alueelle 29.6.

PVO Vesivoima Oy ei vielä tämän raportin kirjoittamishetkellä (5.1.2017) ole laskuttanut Keminmaan kuntaa kalateiden käyttämästä vedestä eikä vanhan kalatien sähköstä. Uuden kalatien sähköstä laskutus on toteutunut edellisvuosien mukaan.

Kalateiden vaikutusalueen kalastuksen valvonta

Alueen kalastuksen valvontaa toteutettiin päivittäin kalatien hoidon ja muun toiminnan yhteydessä. Valvontaa ei suoriteta fyysisesti vaan havaituista rikkomuksista tehtiin virka apupyyntö poliisille, joka toteuttaa valvonnan käytännön toimenpiteet. Vuoden 2016 nousukauden aikana tehtiin yksi virka-apupyyntöä poliisiviranomaiselle. Lisäksi oltiin puhelimitse yhteydessä kalastusoikeuden haltijaan useampaan eri kertaan, lähinnä kalatien yläpuolisella suualueella tapahtuvan kielletyn kalastuksen vuoksi. Kalatie päivystyksen aikana uuden kalatien toiminnasta kertyi 11 eri hälytystä. Hälytykset johtuivat etupäässä kalatien suuaukon automatiikan ohjausjärjestelmässä ilmenneistä vioista. (kierretankonostimen ohjausrele)

Kalalien tautitarkkailuvelvoitteen hoito

Tarkkailu toteutetaan Isohaaran kalatiestä kalatien päivittäisen hoidon sekä ylisiirtohankkeen kalatautiseurannan yhteydessä. Kalatiestä kaloja toimitaan tutkittavaksi suhteessa siirrettäviin ja kalatietä käyttäneiden kalojen määriin. Näytekalat/näytteet toimitettiin EVIRAAN Oulun toimipisteeseen nousukauden 2016 aikana kalojen ylisiirtohankkeen (PALUU HANKEEN) toimesta, joten ko. toiminnasta ei syntynyt kunnille kustannuksia.

Ylisiirtohankkeen tautitarkkailun toteutusperiaate

Näytteenotto painottui hankkeen alkuvaiheessa Paluu-hankkeen raportin (liite 2 esitetyn taulukon mukaisesti (sivu 10), joten ensimmäinen ylisiirrettävä kala olisi vasta 20. kiinni saatu yksilö. Tutkittavaksi toimitettiin sellaiset yksilöt, jotka pyydetiin samalta alueelta kuin siirrettävät kalat ja joita ei ole tarkoituksenmukaista muuten siirtää (esim. pyynnissä vioittuneet yksilöt). Kyseiset kriteerit täyttyvät myös kalateistä kiinniotetuilla kaloilla. Jokaisesta näytekalaerästä laadittiin lähete. Ennen näytteiden toimitusta EVIRAN Oulun toimipisteeseen varmistettiin edellispäivänä ruuhkien välttämiseksi puhelinsoitolla näytteiden vastaanotto.

EVIRA kalatautitarkkailu, kalateiden toimintakausi 2016		
MT	21.6.2016	3 kpl
ML	21.6.2016	13 kpl
	27.6.2016	9 kpl
	4.7. 2016	20 kpl
	14.7.2016	5 kpl
	28.7.2016	11 kpl
	8.8.2016	13 kpl
	<u>26.8.2016</u>	<u>15 kpl</u>
	Yht.	89 kpl

Taulukossa ei ole huomioitu UDN näytekalojen osuutta

Kalateistä saatavan informaation julkaisu

Hankittu informaatio (Raportti kalateiden toiminnasta) julkaistaan tarvittaessa kunnan sekä muiden jäsenyhteisöiden kotisivuilla. Niistä on tavoite laatia julkaisuja sekä alustuksia eri tilaisuuksiin.

KALATEIDEN KÄYTTÖKUSTANNUKSET

vuonna 2016 (Liite 3. Kirjanpito/Pääkirja kustannuspaikoittain)

Asiakaspalvelu ostot muilta	Lohijokitiimi Ry	20 000,00 €
	Polar-Automatio	675,00
	Softers / Systema Store Oy	236,37
Posti- ja telepalvelut	Teliasonera Finland Oyj	189,49
Vakuutukset		153,06
YHT:		21 253,92 €
Korjaus		-23,46 €
Vyörytys menot yleishallinto		737,00
Käyttösähkö		1 345,67
YHT:		2 059,21 €
KAIKKI YHT:		23 313,13 €

Kustannusten jako:

Kuntaosuus 2016

Rovaniemi 40 %	9 325,25 €
Kemi 15 %	3 496,97
Keminmaa 15 %	3 496,97
Kittilä 15 %	3 496,97
Tervola 10 %	2 331,31
Enontekiö 5 %	1 165,66
yht:	23 313,13 €

Keminmaassa 9.01.2017

Toiminnanohjaaja Jukka Viitala

